

Lausunto

4.2.2025

VN/13506/2024
VN/13506/2024-MMM-15

Valtiovarainministeriölle

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Maa- ja metsätalousministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi makeisiin ja suklaaseen sovellettavaa arvonlisäverokantaa julkisen talouden suunnitelmassa keväällä 2024 sovitulla tavalla. Hallitus päätti kehysriihessä yleisen arvonlisäverokannan korottamisesta puoleltoista prosenttiyksiköllä. Yleinen arvonlisäverokanta on muutoksen jälkeen 25,5. Makeisten ja suklaan verokanta ehdotetaan korotettavaksi 14 prosentista 25,5 prosenttiin.

Maa- ja metsätalousministeriö hyväksyy mallin makeisten verottamista esitetyllä tavalla. Napostelu ja varsinkin runsaasti energiaa sisältävien välipalojen nauttiminen on lisääntynyt. Energiankulutukseen suhteutettuna liian suuren kalorimäärän nauttiminen, liiallinen suolan, tyydyttyneen rasvan ja sokerin saanti sekä alhainen kuidunsaanti ovat uhka kansanterveydelle. Virheellinen ravitsemus lisää riskiä sairastua mm. aikuisiän diabetekseen ja verenpainetautiin yhä varhaisemmassa vaiheessa. Riski kohdistuu erityisesti lapsiin ja nuoriin, joihin epäterveellisten makeisten mainonta kohdentuu vahvasti. Ministeriö pitää makeisten verotusta siksi tervetulleena vastapainona.

Vero esitetään kannettavaksi tavaroiden tullinimikkeiden perusteella (neuvoston asetus (ETY) N:o 2658/87), joita kehitetään objektiivisiin perustein, kuten elintarvikkeen raaka-aineisiin, sisältöön, käyttötarkoitukseen perustuen. Koska nimikkeistön luokittelu voi muuttua, veron tullinimikkeet ehdotetaan sidottavaksi tiettyyn ajankohtaan. Maa- ja metsätalousministeriö pitää oikeusvarmuussyistä tätä tärkeänä, mutta näkee toisaalta ongelmallisena, että veropohjaa ei voitaisi helposti muuttaa, jos tuotekehitys johtaisi siihen, että samantyyppisiä korvaavia tuotteita kehitettäisiin alemmassa veroluokassa, jolloin sekä veron terveysvaikutus että sen vaikutus verotuloihin vähenisi.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Valtioneuvosto

PL 23
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Snellmaninkatu 1 A
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

Veroa kannettaisiin:

- tullinimikkeessä 1704 tarkoitetuista makeisista;
- tullinimikkeessä 1806 tarkoitetuista suklaasta ja muista kaakaota sisältävistä elintarvikkeista;
- tullinimikkeessä 2106 90 tarkoitettuista muilla makeutusaineilla kuin sokerilla makeutetuista makeisista;
- tietyistä suklaapäällysteisistä tullinimikkeeseen 1905 32 kuuluvista vohveleista.

Verotettavaksi ehdotetut tuoteryhmät vastaavat pitkälti vuonna 2011 annettua ja 2016 lakkautettua valmisteveroa makeisille. Lisäksi tähän ehdotetaan otettavaksi mukaan tietyt tullinimikkeeseen 1905 32 kuuluvat vohvelit.

Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa vohveleiden mukaan ottamista verotettavien makeisten piiriin. Edellisen makeisveron aikana makeisten valmistusta siirrettiin muista suklaamakeisista kuten suklaapatukoista suklaavohveleihin. Maa- ja metsätalousministeriö pitäisi tärkeänä, että suklaapohjaiset levitteet, joita lapset ja nuoret käyttävät enenevästi leivän päällä olisivat myös korkeammalla verolla. Nämä voitaneen määrittellä veropohjaan samanlaisella ehdollisella kirjauksella kuin suklaapäällysteiset vohvelit.

Esityksessä on myös näkökohtia, jotka eivät tue terveysperusteista ajattelutapaa. Esitetyn sijaan maa- ja metsätalousministeriö kannattaisi yleisempää terveysperusteista verotusta. Esitetyn mallin piste-kohtainen verokohtelun muutos sopii huonosti terveysperusteiseen ajattelutapaan, varsinkin kun makeutuksen tasapuolisuussyistä esimerkiksi ksylitoli on mukana veropohjassa. Makeisvero sopii myös huonosti muihin ns. napostelutuotteisiin. Esimerkiksi suolaiset ja rasvaiset snacksit jäisivät veronkorotuksen ulkopuolella ja näin ollen saisivat suhteellista kilpailuetua markkinoilla.

Suomessa vuosina 2011–2016 käytetyn makeisveron vaikutuksista voidaan todeta, että makeisten, suklaan ja jäätelön kulutus ei vähentynyt, vaikka hinnat nousivat keskimäärin noin kymmenen prosenttia. Nyt esitetty arvonlisäverokannan muutos korottaisi makeisten ja suklaan hintoja 10,1 prosenttia. Jos korotus siirtyy hintoihin, tämä tarkoittaa, että vero tuottaa ainakin tehokkaasti rahaa valtion kassaan.

Valtiovarainministeriö arvioi, että koska makeisten ja suklaan kulutus ei todennäköisesti vähene esitetyn muutoksen seurauksena, mahdolliset terveysvaikutukset ovat vähäisiä. Jotta kulutus muuttuisi terveellisempään suuntaan olisi verotettavien elintarvikkeiden sijasta oltava kuluttajalle hyväksyttäviä korvikkeita tarjolla.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää edelleen mahdollisena toteuttaa terveysperusteista veroa, joka ottaisi huomioon olemassa olevia ravitsemussuosituksia mahdollisimman laajasti sekä käyttämällä elintarvikeryhmittäisiä ravintosisältöprofiileja. Tällaisessa mallissa pitäisi ottaa huomioon sokerin lisäksi myös ainakin suolan ja tyydyttyneen rasvan pitoisuudet, joiden kulutus suomalaisessa ja länsimaalaisessa ruokavaliossa on nykyisellään liian korkea. Jos tämän lisäksi porrastettaisiin veroa niin, että veron määrä nousisi haitallisen ravintoaineen määrän kasvaessa, niin kuluttajalla olisi aina hyväksyttävämpi vaihtoehto korvaamaan kalliimpaa ja epäterveellisempää elintarviketta. Maa- ja metsätalousministeriön näkemys on, että laajempi terveysperusteinen vero olisi hallinnollisesti helpointa toteuttaa jakamalla elintarvikkeet ravintosisältöprofiilinsa pohjalta eri arvonlisäveroluokkiin (0 – 10 – 14 – 25,5 %). Tieteellisesti perusteltuja ja kansainvälisesti hyväksytyjä algoritmeja kaikkien elintarvikkeiden objektiiviseen luokitteluun niiden (EU:ssa pakollisten) ravintoainesisältötietojen perusteella on yleisesti saatavilla.

Tutkimustulosten perusteella voidaan ajatella, että jos verotuksella halutaan nimenomaan ohjailta kulutusta, tulee olla varmuus siitä, että tarjolla on halvempia korvaavia tuotteita, joihin kulutuksen voidaan olettaa siirtyvän. Näitä olisivat esimerkiksi makeisissa polyoleilla kuten ksylitolilla ja muilla makeutusaineilla makeutetut tuotteet. Tämän tyyppinen vero kannustaisi myös elintarvikkeiden valmistajia kehittämään terveellisempiä vaihtoehtoja.

Onnistuneen terveysperusteisen verotuksen asettamiseksi ovat elintarvikkeiden kulutusverojen tutkijat todenneet tarvittavan tiivistä yhteistyötä vero- ja terveyspolitiikan toimijoiden välillä takaamaan oikeanlaisen veropohjan muodostamisen vastamaan veron tavoitteita. (Lähde: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164847/VNTEAS_2023_23.pdf?sequence=1&isAllowed=y).

Maa- ja metsätalousministeriö huomauttaa, että kokonaisvaltaisessa terveyspohjaisessa ruuan verotuksen mallissa on myös otettava huomioon huoltovarmuuden ja kotimaisen ruuan suhteellisen kilpailukyvyn tekijät. Tuontituotteita ei tulisi lähtökohtaisesti suosia verotuksellisin keinoin. Tässä yhteydessä tulee huomioida kotimaisista raaka-aineista ja elintarvikkeista esimerkiksi sokeri, jonka tuotannon edellytyksiä kannattaa ylläpitää Suomessa.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lopuksi korostaa myös seurannan tärkeyttä koskien kulutuksen muutoksia ja olemassa olevien tuotteiden ravintosisällön muutoksia.

Osastopäällikkö

Minna-Mari Kaila

Lainsäädäntöneuvos

Hannu Miettinen

VN/13506/2024-MMM-15

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: